

PROTOKOLL

Saks.nr. 16/00704-3

Dato: 12.4., 19.4., 26.4.-30.4. 2016
Sted: Kommunenes Hus
Parter: KS og YS Kommune
Sak: Protokoll Hovedtariffoppgjøret 2016

Til stede:

KS:

Per Kristian Sundnes, Lasse Hansen, Hege Mygland, Bente Stenberg-Nilsen, Alexander Henriksen, Kjersti Myklebust, Siri Klevstrand, Hege Torvbråten, Eirik Solberg, Øyvind Gjeldstad, Hege Øhrn, Inger Marie Højdahl, Karsten Kragh Langfeldt, Kine Moland Brox, Torfinn Thomassen og Frode B. Nilssen

YS Kommune:

Erik Kollerud, Dag B.L. Jonsrud, Lizzie Ruud Thorkildsen, Gerd Bang-Johansen, Bjørn Are Sæther, Gisle Salem, Torhild S. Johannessen, Kai Tangen, Paul Pedersen, Svein Engebretsen, Monica Deildok, Mette Sæthre, Trond Ellefsen, Kristel Lysenstøen og Åsmund Johansen

Ikke alle deltok på alle møter.

*****

Partene har etter forhandlinger kommet til enighet om et anbefalt forslag til Hovedtariffavtale for perioden 1.5.2016-30.4.2018 og om lønnsreguleringer for 2016 og 2017 slik det fremgår av vedlegg til denne protokoll.

Frist for partenes vedtakelse av det anbefalte forhandlingsresultatet settes til 1. juni 2016 kl. 12.00. Forhandlingsresultatet skal ikke iverksettes før det anbefalte forslaget er vedtatt.

KS

YS Kommune

HOVEDTARIFFOPPGJØRET

1. MAI 2016

KS

VEDLEGG TIL PROTOKOLL

30. april 2016

HOVEDTARIFFOPPGJØRET PR. 1.5.2016

KS tilbud nr. 3 erstatter KS' tilbud nr. 2 av 26. april 2016.

Øvrige krav tas ikke til følge.

I ØKONOMI – INNLEDNING OG FORUTSETNINGER

Lønnstillegg gis pr. 1.5.2016 og 1.8.2017 og bygger på følgende forutsetninger:

Ansiennitetstillegg

Det innføres ansiennitetstillegg ved 16-års ansiennitet i alle stillingsgrupper. Innfasing skjer over to år gjennom de sentrale tilleggene som gis i 2016 og 2017.

Endringer i stillingsgrupper

- 1) Med virkning fra 1.8.2017, innføres ny stillingsgruppe for fagarbeiderstillinger med ytterligere ett års relevant fagskoleutdanning (minimum 60 fagskolepoeng). Fagarbeidere som oppfyller krav til innplassering i stillingsgruppen, overføres pr. 1.8.2017 og årslønn justeres opp til laveste utregnede årslønn. Er noen lønnsplassert over nytt nivå, overføres disse uten at det får lønsmessige konsekvenser.
- 2) Stillingsgruppen «Stillinger med krav om høyskoleutdanning» samordnes med stillingsgruppen «Lærer», som fra 1.8.2017 benevnes: «*Lærer og Stillinger med krav om 3-årig universitets- og høyskoleutdanning*». Samordningen skjer over to år slik at 16-årstrinnet er fullt innfaset pr. 1.8.2017.
- 3) Stillingsgruppen «Stillinger med krav om høyskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning» samordnes med stillingsgruppen «Adjunkt», som fra 1.8.2017 benevnes: «*Adjunkt og Stillinger med krav om 4-årig universitets- og høyskoleutdanning*». Samordningen skjer over to år slik at 16-årstrinnet er fullt innfaset pr. 1.8.2017.
- 4) Ny stillingsgruppe «*Adjunkt med tilleggsutdanning og Stillinger med krav om 5-årig universitets- og høyskoleutdanning*» innføres fra 1.8.2017.
- 5) Stillingsgruppen «Stillinger med krav om mastergrad» samordnes med stillingsgruppen «Lektor» som fra 1.8.2017 benevnes «*Lektor og Stillinger med krav om mastergrad*». Samordningen skjer over to år slik at 16-årstrinnet er fullt innfaset pr. 1.8.2017.
- 6) Samordningen av stillingsgruppene skal i seg selv ikke innebære endringer i eventuelle regler eller merknader om lønnsplassing, som f.eks bestemmelsene for undervisningspersonalet om lønnsfastsettelse og innplassering i stillingskode.

ØKONOMI PR. 1.5.2016

A. HTA kapittel 4 – sentrale tillegg

Til ansatte med stilling i HTA kapittel 4 gis sentrale lønnstillegg pr. 1.5.2016 slik:

	Stillingsgruppe	0 år	2 år	4 år	6 år	8 år	10 år	16 år
Gruppe 1	Stillinger uten særskilt krav om utdanning	7300	7300	7300	7300	7300	7300	*
	Fagarbeiderstillinger/ tilsvarende fagarbeiderstillinger	7300	7300	7300	7300	7300	7300	10200
Gruppe 2	Stillinger med krav om høyskoleutdanning	6200	6300	9800	11100	13500	9400	13800
	Stillinger med krav om høyskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	30200	30800	35300	36600	32200	9400	12000
	Lærer	2,40%	2,40%	2,40%	2,40%	2,40%/13400**	2,40%/19100**	2,40%
	Adjunkt	2,40%	2,40%	2,40%	2,40%	2,40%	2,40%/16100**	2,40%
	Adjunkt (med tilleggsutdanning)	10800	11000	11100	11200	11400	11800	12700
	Stillinger med krav om mastergrad	43800	45000	46300	42700	14300	10800	40300
	Lektor	11300	11500	11700	11800	11900	12500	13700
	Lektor (med tilleggsutdanning)	11700	11900	12000	12100	12300	12900	14300

* Ingen på årslønn lavere enn kr. 384 700,- dog slik at alle berørte arbeidstakere gis minst kr. 7.300,-

** Det sentrale tillegget på 2,4 % beregnes av grunnlønn pr. 30.4.2016. Deretter gis kronetillegget.

Det vises til HTA vedlegg 1 for oversikt over stillingskoder og stillingsgrupper.

B. HTA kapittel 4 – lønnstillegg til ledere, fagledere og arbeidsledere

Til ansatte i stillingskodene 7003, 7453, 7451, 7951 og 7954 gis et lønnstillegg på 2,4 % av den enkeltes grunnlønn pr. 30.4.2016. Virkningsdato er 1.5.2016.

C. HTA kapittel 1 – kveldstillegg, pkt. 5.4.2

Tillegget økes fra kr. 21 til kr. 26. Virkningsdato er 1.5.2016.

D. HTA kapittel 3, pkt. 3.5 – avlønning hovedtillitsvalgt/fellestillitsvalgt

Med virkning fra 1.5. 2016 heves minimumsavlønning av hovedtillitsvalgte med hel permisjon etter Hovedavtalen del B § 3-3 c) til kr. 408 000,-

E. Garantilønn og lønnstillegg for ansiennitet – tabell pr. 1.5.2016

(Se neste side)

Stillingsgrupper		Garantilønn og lønnstillegg for ansiennitet – pr. 1. mai 2016							
			0 år Garanti- lønn	2 år Ans. tillegg	4 år Ans. tillegg	6 år Ans. tillegg	8 år Ans. tillegg	10 år Ans. tillegg	16 år Ans. tillegg
Gruppe 1	Stillinger uten særskilt krav om utdanning		282000	1,92%	0,98%	1,03%	2,87%	16,40%	13,10%
		Utregnet tillegg for ans.		5500	2800	3000	8100	46300	37000
		Utregnet laveste årslønn		287500	290300	293300	301400	347700	384700
	Fagarbeiderstillinger/ tilsv. fagarbeiderstillinger		326300	1,95%	0,98%	1,05%	3,47%	11,75%	0,86%
		Utregnet tillegg for ans.		6400	3200	3500	11400	38400	2900
		Utregnet laveste årslønn		332700	335900	339400	350800	389200	392100
Gruppe 2	Stillinger med krav om høyskoleutdanning		373700	2,00%	2,00%	1,33%	5,85%	5,40%	1,17%
		Utregnet tillegg for ans.		7500	7500	5000	21900	20200	4400
		Utregnet laveste årslønn		381200	388700	393700	415600	435800	440200
	Stillinger med krav om høyskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning		415800	2,00%	1,98%	1,33%	2,18%	5,32%	0,62%
		Utregnet tillegg for ans.		8400	8300	5600	9100	22200	2600
		Utregnet laveste årslønn		424200	432500	438100	447200	469400	472000
	Stillinger med krav om mastergrad		460100	2,08%	1,16%	1,03%	1,05%	5,68%	6,40%
		Utregnet tillegg for ans.		9600	5400	4800	4900	26200	29500
		Utregnet laveste årslønn		469700	475100	479900	484800	511000	540500
	Lærer		373700	2,00%	2,00%	1,33%	5,85%	5,40%	5,52%
		Utregnet tillegg for ans.		7500	7500	5000	21900	20200	20700
		Utregnet laveste årslønn		381200	388700	393700	415600	435800	456500
	Adjunkt		415800	2,00%	1,98%	1,33%	2,18%	5,33%	4,23%
		Utregnet tillegg for ans.		8400	8300	5600	9100	22200	17600
		Utregnet laveste årslønn		424200	432500	438100	447200	469400	487000
	Adjunkt med tilleggsutdanning		457000	2,00%	0,98%	0,90%	2,18%	3,48%	8,08%
		Utregnet tillegg for ans.		9200	4500	4200	10000	16000	37000
		Utregnet laveste årslønn		466200	470700	474900	484900	500900	537900
	Lektor		480100	1,98%	1,12%	0,98%	1,00%	5,44%	10,30%
		Utregnet tillegg for ans.		9600	5400	4800	4900	26200	49500
	Utregnet laveste årslønn		489700	495100	499900	504800	531000	580500	
Lektor (m/ tilleggsutdanning)		495900	1,98%	1,10%	0,93%	1,55%	4,89%	11,78%	
	Utregnet tillegg for ans.		9900	5500	4700	7700	24300	58500	
	Utregnet laveste årslønn		505800	511300	516000	523700	548000	606500	

ØKONOMI 2017

A. HTA kapittel 4 – sentrale tillegg

Til ansatte med stilling i HTA kapittel 4 gis sentrale lønnstillegg pr. 1.8.2017 slik:

Stillingsgruppe		0 år	2 år	4 år	6 år	8 år	10 år	16 år
Gruppe 1	Stillinger uten særskilt krav om utdanning	6500	6500	6500	6500	6500	6500	6500
	Fagarbeiderstillinger/ tilsvarende fagarbeiderstillinger	7000	7000	7000	7000	7000	7000	9100
Gruppe 2	Stillinger med krav om høyskoleutdanning	2500	2500	2500	2500	2500	2500	16300
	Lærer*	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
	Stillinger m/krav om høyskoleutdanning m/ytterligere spesialutdanning							15000
	Adjunkt	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
	Adjunkt (m/ tilleggsutd.)	9200	9400	9500	9500	9700	10100	10800
	Stillinger med krav om mastergrad	29700	29800	30000	30000	30100	30700	51700
	Lektor	9700	9800	10000	10000	10100	10700	11700
	Lektor (m/ tilleggsutd.)	10000	10200	10300	10400	10500	11000	12200

*Det sentrale tillegget på 2,0 % beregnes av grunnlønn pr. 30.4.2017.

Det vises til HTA vedlegg 1 for oversikt over stillingskoder og stillingsgrupper.

B. HTA kapittel 4 – lønnstillegg til ledere, fagledere og arbeidsledere

Til ansatte i stillingskodene 7003, 7453, 7451, 7951 og 7954 gis et lønnstillegg på 2,0 % av den enkeltes grunnlønn pr. 30.4.2017. Virkningsdato er 1.8.2017.

C. Garantilønn og lønnstillegg for ansiennitet – tabell pr. 1.8.2017

(se tabell neste side)

Ved iverksetting av lønnsreguleringene pr. 1.8.2017, er samordningene og endringene i stillingsgruppene og på 16-årstrinnene innfaset i HTA kapittel 4.

	Stillingsgrupper	Garantilønn og lønnstillegg for ansiennitet – pr. 1.8.2017						
		0 år Garanti- lønn	2 år Ans. tillegg	4 år Ans. tillegg	6 år Ans. tillegg	8 år Ans. tillegg	10 år Ans. tillegg	16 år Ans. tillegg
Gruppe 1	Stillinger uten særskilt krav om utdanning	288500	1,90%	0,97%	1,03%	2,78%	16,02%	12,8%
	Utregnet tillegg for ans.		5500	2800	3000	8100	46300	37000
	Utregnet laveste årslønn		294000	296800	299800	307900	354200	391200
	Fagarbeiderstillinger/ tilsv. fagarbeiderstillinger	333300	1,92%	0,96%	1,05%	3,40%	11,50%	1,48%
	Utregnet tillegg for ans.		6400	3200	3500	11400	38400	5000
	Utregnet laveste årslønn		339700	342900	346400	357800	396200	401200
	Stillinger med krav om fagbrev og 1-årig fagskoleutdanning	353300	1,81%	0,90%	0,97%	3,20%	10,85%	1,39%
	Utregnet tillegg for ans.		6400	3200	3500	11400	38400	5000
Gruppe 2	Utregnet laveste årslønn		359700	362900	366400	377800	416200	421200
	Lærer og Stillinger med krav om 3-årig U/H-utdanning	376200	1,97%	1,97%	1,32%	5,80%	5,35%	4,82%
	Utregnet tillegg for ans.		7500	7500	5000	21900	20200	18200
	Utregnet laveste årslønn		383700	391200	396200	418100	438300	456500
	Adjunkt og Stillinger med krav om 4-årig U/H-utdanning	415800	2,00%	1,98%	1,33%	2,18%	5,33%	4,23%
	Utregnet tillegg for ans.		8400	8300	5600	9100	22200	17600
	Utregnet laveste årslønn		424200	432500	438100	447200	469400	487000
	Adjunkt med tilleggsutdanning og Stillinger med krav om 5-årig U/H-utdanning	466200	2,00%	0,98%	0,90%	2,18%	3,50%	8,08%
	Utregnet tillegg for ans.		9400	4600	4200	10200	16400	37700
	Utregnet laveste årslønn		475600	480200	484400	494600	511000	548700
	Lektor og Stillinger med krav om mastergrad	489800	1,98%	1,14%	0,97%	1,02%	5,46%	10,30%
	Utregnet tillegg for ans.		9700	5600	4800	5000	26800	50500
Utregnet laveste årslønn		499500	505100	509900	514900	541700	592200	
Lektor med tilleggsutdanning	505900	1,98%	1,10%	0,93%	1,53%	4,89%	11,80%	
Utregnet tillegg for ans.		10100	5600	4800	7800	24800	59700	
Utregnet laveste årslønn		516000	521600	526400	534200	559000	618700	

III HOVEDTARIFFAVTALEN

Hovedtariffavtalen er revidert for perioden 1. mai 2016 til 30. april 2018 med følgende endringer:

Kapittel 1 Fellesbestemmelser samt vedlegg 2 til HTA – endringer fremgår av vedlegg 1.

Kapittel 2 Pensjon samt vedlegg 4 og 5 til HTA - endringer fremgår av vedlegg 2.

Kapittel 3, 4 og 5 samt vedlegg 1 og 6 til HTA - endringer fremgår av vedlegg 3.

Kapittel 7 Varighet og regulering 2. avtaleår.

Hovedtariffavtalen gjøres gjeldende til 30.4.2018.

Før utløpet av 1. avtaleår, skal det opptas forhandlinger mellom KS og forhandlingssammenslutningene om eventuelle lønnsendringer for 2. avtaleår.

Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjonen på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår. Lønnsutviklingen for arbeidere og funksjonærer i industrien i LO/NHO-området, øvrige offentlige ansatte og andre sammenlignbare tariffområder legges til grunn for forhandlingene. En troverdig ramme for lønnsutviklingen i frontfaget i 2017 er også en del av grunnlaget.

Innenfor disse forutsetningene, legger partene til grunn at det i 2017 avsettes midler til lokale forhandlinger etter HTA kapittel 4, pkt. 4.2.1 (*tidligere 4.A.1*) på 0,9 % pr. 1.9.2017.

Dersom en av partene krever det, kan pensjon gjøres til forhandlingstema.

Hvis partene ikke blir enige ved forhandlinger, kan partene si opp Hovedtariffavtalen innen 14 – fjorten – dager etter at forhandlingene er avsluttet og med 14 – fjorten – dagers varsel – med utløp tidligst 1. mai 2017.

IV TIL PROTOKOLL

a) Heltidskultur

Hovedtariffavtalen legger til grunn at det som hovedregel skal tilsettes i hel stilling og at det skal utarbeides retningslinjer med formål om å øke antall heltidstilsatte. De sentrale parter er gjennom «Heltidserklæringen» enige om at heltid er viktig for arbeidsmiljø, effektivitet og kvalitet i tjenesten, og anmoder partene lokalt i hver kommune om å arbeide for heltidskultur. Heltidskultur utvikles gjennom forankring, involvering, gode prosesser og kunnskap om hva heltid innebærer for den enkelte, for ledelse og for tjenesten. Partene sentralt har utarbeidet en veileder for lokalt arbeid med heltidskultur. Det anbefales at veilederen tas i bruk for å sikre gode lokale prosesser.

b) Garantiordning for stillinger uten særskilt krav til utdanning

Utrechnet laveste årslønn for stillingsgruppen «*Stillinger uten særskilt krav om utdanning*», på 16-årstrinnet, skal av partene reguleres slik at den minst tilsvarer 75 % av gjennomsnittlig utregnet laveste årslønn på 16-års trinnet for stillingsgruppene (slik stillingsgruppene fremgår pr. 1.1.2018) i kapittel 4.

c) Fagarbeider med fagskoleutdanning

Stillingskode Fagarbeider med fagskoleutdanning, stk. 7718 og 7719, (uten og med særaldersgrense) brukes for fagarbeidere som har spesialisering innenfor eget fagfelt i tillegg til fagbrevet. Spesialiseringen må være av minst ett års varighet (60 fagskolepoeng) og være relevant for stillingen.

Hvem som skal plasseres i stillingskoden må vurderes ut fra innhold og krav til de enkelte stillinger. Plasseringen må skje etter en konkret lokal vurdering. Stillingskodene innføres fra 1.8.2017.

d) Pensjon i tariffperioden

Partene er enige om å fortsette arbeidet med å tilpasse pensjonsordningen i KS-området til den nye folketrygden og pensjonsordningen i staten, der dette er hensiktsmessig. Arbeidet skal, dersom det legges til rette for det, skje i samspill med staten.

Arbeidet i det partssammensatte pensjonsutvalget videreføres. Pensjonsutvalget skal etter behov initiere pensjonsutredninger av betydning for kommunal sektor og følge disse opp i utvalgsarbeidet.

Partene er enige om at følgende premisser skal legges til grunn for det videre arbeidet:

Fremtidig tjenestepensjonsordning i KS-området skal omfatte tjenestepensjon og AFP-ytelse, og blant annet bygge på livsvarige ytelser i en felles offentlig tjenestepensjon med overføringsavtale, som er bedre tilpasset folketrygden.

En fremtidig ordning bør blant annet bidra til å:

- gi gode insentiver til å stå i arbeid
- gi akseptable og forutsigbare kostnader
- gi kommuneansatte gode pensjoner tilpasset sektorens kjønns- og yrkesmønstre
- være et forutsigbart og enklere system
- bedre mobiliteten i arbeidsmarkedet
- ivareta kjønns- og aldersnøytralitet

e) Uttak av pensjon på bakgrunn av særaldersgrense

Partene er gjennom KLP og Pensjonskontoret gjort oppmerksom på en utilsiktet konsekvens av arbeidsrettsdommen fra juni 2013 vedrørende uttak av pensjon på bakgrunn av særaldersgrense.

Partene er på denne bakgrunn enige om at pensjonsuttak fra deltidsstilling under 20 prosent stilling ikke skal utløse rett til alderspensjon for tidligere opptjent medlemstid i stillinger med høyere aldersgrense. Dette gjelder også ved samtidig opptjening i forskjellige pensjonsordninger som er omfattet av overføringsavtalen.

f) Vedrørende de nye uførepensjonsreglene

Styret for pensjonskontoret bør følge nøye med på situasjonen for uføre ved overgang til nye regler. Dette bør gjelde både de som er uføre på overgangstidspunktet, og nye uføretilfeller etter at nye regler er trådt i kraft.

g) Anbud/utskilling/konkurransesutsetting/privatisering/fristilling mv av oppgaver/tjenester

I de tilfeller oppgaver/tjenester vurderes utført av selvstendige juridiske virksomheter, som kan innebære skifte av arbeidsgiver, skal kommunen/arbeidsgiver kartlegge konsekvensene for AFP- og pensjonsvilkår for berørte ansatte. Dette gjelder blant annet fremtidig reguleringspremie for berørte ansattes oppsatte rettigheter for arbeidsgiver, samt eventuelle individuelle tap av pensjonsrettigheter som følge av utmelding av tjenestepensjonsordningen og eventuelle tap av rett til AFP helt eller delvis.

h) Kompetanse – læring og utvikling

De sentrale parter viser til arbeidsgivers ansvar for kompetanse, læring og utvikling, jf. HTA kap 3, pkt. 3.3. Ved kartlegging av ansattes kompetanse og analyse av kommunens / fylkeskommunens kompetansebehov, skal behovet for fagarbeidere og fagarbeidere med relevant fagskoleutdanning også vektlegges.

i) Rett til stilling for merarbeid

Etter arbeidsmiljøloven § 14-4a har deltidsansatte som de siste 12 månedene jevnlig har arbeidet utover avtalt arbeidstid, rett til økt stilling tilsvarende merarbeidet i denne perioden. Dersom det i tariffperioden gjøres endringer i denne lovbestemmelsen vil partene vurdere behovet for endringer i hovedtariffavtalen.

j) Musikk- og kulturskoler

Med mindre annet avtales lokalt, gjelder fram til 30. april 2018 som et utgangspunkt en arbeidstid på musikk- og kulturskolen på 1300 timer. I denne tiden ligger et undervisningsomfang på inntil 741 klokketimer.

k) Undervisning etter introduksjonsloven

Partene er enige om at det er en særlig utfordring å dekke opplæringsbehovet iht. introduksjonsloven, og at det ofte er behov for en annen forlegning av årsverket enn i grunnskolen/videregående opplæring. Det bes om at de lokale parter tar hensyn til dette særlige behovet ved eventuelle forhandlinger om arbeidsårets lengde.

l) Arbeidstid på reiser for undervisningspersonalet

Det vises til protokoll inngått 1. juli 2005. Reglene for arbeidstid på reiser gjeldende pr. 30. april 2004 videreføres frem til 30. april 2018.

m) Nedlegging av funksjoner, jf. SFS 2213

Ved eventuell nedleggelse av lokalt opprettede funksjoner som er finansiert av midler fra lokale forhandlinger iht.tidligere HTA kap 4.A.1, nå HTA kap 4.2.1, skal lønnstillegget regnes inn i grunnlønnen til de arbeidstakerne som innehar funksjonen på det tidspunktet den nedlegges.

n) Endring av merknad om yrkesfaglærere i vedlegg 6 til HTA

Med virkning fra 1.5.2016, endres merknaden om yrkesfaglærere i vedlegg 6. Det medfører at både yrkesfaglærere med fagbrev e.l., 2 års yrkesteori, 4 års yrkespraksis + PPU og yrkesfaglærere med fagbrev e.l., 4 års yrkespraksis og fullført 3-årig yrkesfaglærerutdanning (180 studiepoeng) innplasseres i st.kode 7962 Adjunkt.

Yrkesfaglærere som oppfyller ovennevnte kriterier, overføres til st.kode 7962 Adjunkt pr. 1.5.2016 og justeres opp til laveste utregnede årslønn. Er noen lønns plassert over nytt nivå, overføres disse til ny stillingskode uten at dette får lønnsmessige konsekvenser. Deretter gis sentralt tillegg pr. 1.5.2016 i henhold til tabell.

VEDLEGG 1 – HTA kapittel 1

KS' forslag til endringer fremkommer i **fet kursiv** og ~~gjennomstrek~~et tekst. Kommentarer er merket med understrek og er ikke en del av den endelige tariff-teksten. Øvrige bestemmelser videreføres uendret.

Kapittel 1 Fellesbestemmelser

§ 2 Tilsetting

2.3.1 Heltids-/deltidsstillinger siste ledd
Arbeidsgiver skal informere og drøfte prinsippene for bruk av deltidsstillinger med de tillitsvalgte minst én gang i året. Det skal utarbeides **lokale** retningslinjer med formål om å øke antall heltidstilsatte. Det vises til vedlegg 2 "~~Lokale retningslinjer for redusert bruk av uønsket deltid~~".

§ 3 Oppsigelse, omplassering

3.3 Innskrenkning/rasjonalisering første ledd
Ved innskrenkning/rasjonalisering skal, under ellers like vilkår, de med kortest tjeneste innenfor vedkommende arbeidsområde i kommunen/virksomheten* sies opp først, jf. arbeidsmiljøloven § 15-7 (2) og Hovedavtalen del B §1-4-1 og del C § ~~3-2 3-1~~.

§ 4 Arbeidstid

4.3.1.3 Utrykning første ledd
Ved utrykning på vakt betales timelønn pluss 50 prosent for faktisk medgått tid pr. vakt avrundet til nærmeste halve time, (14 min. eller mindre pr. vakt strykes, 15 min. eller mer pr. vakt forhøyes til ½ time).

§ 5 Godtgjøring for særskilt arbeidstid m.m.

5.1.3 utgår
~~Det kan etter drøftinger fastsettes ulike satser for tilleggene i pkt. 5.2, 5.4 og 5.9 avhengig av arbeidsbelastning, arbeidstidsordning eller andre lokale behov.
Det bør som hovedregel være samme prinsipper for satsene i hele kommunen/virksomheten.*~~

~~* Virksomhet i denne sammenheng: selvstendig, juridisk enhet som ikke er kommune.~~

5.2 Lørdags- og søndagstillegg Nytt siste ledd
Det kan etter drøftinger fastsettes ulike satser for tillegget avhengig av arbeidsbelastning, arbeidstidsordning eller andre lokale behov. Tilleggene bør innrettes slik at det stimulerer til flere hele stillinger.

Det bør som hovedregel være samme prinsipper for satsene i hele kommunen/virksomheten.*

* Virksomhet i denne sammenheng: selvstendig, juridisk enhet som ikke er kommune.

5.4 Kvelds- og nattillegg

5.4.1

Nytt siste ledd

Det kan etter drøftinger fastsettes ulike satser for tillegget avhengig av arbeidsbelastning, arbeidstidsordning eller andre lokale behov. Tilleggene bør innrettes slik at det stimulerer til flere hele stillinger.

Det bør som hovedregel være samme prinsipper for satsene i hele kommunen/virksomheten.*

* Virksomhet i denne sammenheng: selvstendig, juridisk enhet som ikke er kommune.

5.4.2

Arbeidstakere som ikke kommer inn under pkt. 5.4.1, tilstås minst kr-~~21,26~~ - pr. arbeidet time for ordinært arbeid mellom kl. 17.00 og kl. 06.00.

Det kan etter drøftinger fastsettes ulike satser for tillegget avhengig av arbeidsbelastning, arbeidstidsordning eller andre lokale behov. Tilleggene bør innrettes slik at det stimulerer til flere hele stillinger.

Det bør som hovedregel være samme prinsipper for satsene i hele kommunen/virksomheten.*

* Virksomhet i denne sammenheng: selvstendig, juridisk enhet som ikke er kommune.

§ 6 Overtid – forskjøvet arbeidstid

6.3 Arbeidstakere som er unntatt fra overtidsbestemmelsene andre ledd endres: Kommunen/virksomheten skal foreta en konkret vurdering av hvilke ledere i 3.4.2 **og 3.4.3** som ikke omfattes av overtidsbestemmelsene

§ 7 Ferie

I tillegg til ferieloven gjelder:

7.1 Erstatning av ferie

Arbeidstakere som godtgjør ved legeattest at vedkommende under ferie har vært arbeidsufør i minst 1 virkedag*, får tilsvarende ferie erstattet.

~~Undervisningspersonalet får erstattet ferie ved sykdom fra første virkedag.~~ * Gjelder fra 01.07.2014

§ 8 Lønn under sykdom, svangerskap, fødsel og adopsjon

8.2.2 Omfang / lønnens størrelse

Arbeidstaker har rett til full lønn under sykdom i 50 uker, i tillegg kommer eventuelle arbeidsgiverperioder.

For arbeidstakere som fortsetter i tjeneste etter fylte 67 år, begrenses retten til full lønn under sykdom av folketrygdloven § 8-51. Etter utløpet av stønadsdagene i § 8-51 utbetaler arbeidsgiver differansen mellom full lønn og pensjon. Arbeidstaker dokumenterer pensjonens størrelse.

Når arbeidstaker har mottatt lønn under sykdom i til sammen 50 uker i de siste tre år, opphører retten til lønn under sykdom. En arbeidstaker som har vært helt arbeidsfør i 26 uker etter at vedkommende sist fikk lønn under sykdom, får ny rett til lønn under sykdom.

~~8.2.2.1~~

utgår

~~Arbeidstakere som fortsetter i tjenesten etter fylte 67 år, har samme rettigheter til lønn ved sykdom eller skade som arbeidstakere yngre enn 67 år.~~

§ 9 Lønn under avtjening av verneplikt

9.2.1 Forsørger

Arbeidstakere med forsørgeransvar utbetales full lønn med fradrag av godtgjørelser fra militære myndigheter. Med forsørgeransvar forstås at arbeidstakeren forsørger barn under 18 år. Det samme gjelder dersom ektefelle/samboer har lavere inntekt enn 3 G. For definisjon av samboer, se pkt. ~~10.4-B~~ **10.3 B**. Deltidstilsatte utbetales forholdsmessig.

§ 12 Ansiennitet og andre lønnsbestemmelser

12.5 Avlønning av alderspensjonister

andre ledd

Timelønn er kr ~~180,-~~ **191** pr. faktisk arbeidet time. Utover dette utbetales lørdags- og søndagstillegg, helge- og høytidstillegg og kvelds- og nattillegg slik det framgår av kapittel 1, § 5 i Hovedtariffavtalen

Vedlegg 2 Lokale retningslinjer for redusert bruk av uønsket deltid - heltidskultur

~~Lokale retningslinjer for redusert bruk av uønsket deltid bør bl.a. inneholde:~~

~~Deltidstilsatte skal melde fra om de ønsker utvidet stilling.~~

~~Ved ledighet foretas en gjennomgang av arbeidsplaner og oppgavefordeling for å vurdere sammenslåing av deltidsstillinger.~~

~~Det er ingen forutsetning at den deltidstilsatte skal måtte ta hele den ledige stillingen.~~

~~Det bør vurderes om deltidstilsatte gjennom kompetanseheving kan kvalifiseres til å få utvidet sitt arbeidsforhold.~~

Elementer som bør tas opp i retningslinjene kan bl.a være:

Bruk av fortrinnsrett

Merarbeid

Utlysning av stillinger

Kompensasjon

VEDLEGG 2 – HTA Kapittel 2 samt vedleggene 4 og 5 til HTA

Rød skrift og rød gjennomstreking:	Avtalt mellom partene i protokoll av 12.10.2015.
Grønn skrift og grønn gjennomstreking:	Forslag fra pensjonskontorets styre
Blå skrift og blå gjennomstreking:	Krav/tilbud/presiseringer fra KS

Øvrige bestemmelser videreføres uendret.

Vedlegg 5: Ny § 8-2, andre ledd, andre setning gis virkning fra 1. januar 2015.

Kapittel 2 Pensjonsforhold

Vedlegg 4 Vedtekter for avtalefestet pensjon

§ 3 Vilkår

For å få rett til AFP må arbeidstakeren være tilsatt i lønnet arbeid fram til uttakstidspunktet. Arbeidstakere som må slutte i arbeid på grunn av sykdom anses likevel som tilsatt i hele sykepengeperioden, likevel ikke lenger enn 52 uker.

Arbeidstakeren må ha vært sammenhengende tilsatt i minst 20 % stilling, med en pensjongivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden, jf. § 4, hos samme arbeidsgiver eller annen arbeidsgiver med pensjonsordning omfattet av overføringsavtalen mellom offentlige tjenstepensjonsordninger de siste 3 år. Sammenhengende medlemskap i arbeidsgivers tjenstepensjonsordning regnes i denne forbindelse som sammenhengende tjeneste.

De som permitteres i samsvar med permitteringsloven av 06.05.1988 beholder retten til AFP i den tiden de er permittert. Det samme gjelder de som har velferdspolis i inntil 3 måneder og de som har permisjon i medhold av Hovedavtalen eller Hovedtariffavtalen for å inneha offentlig verv eller tillitsverv.

Det er et vilkår at arbeidstakeren ikke mottar noen tjenstepensjon eller andre ytelser som er finansiert av arbeidsgiver på uttakstidspunktet, uten motsvarende arbeidsplikt.

AFP kan likevel tilstås arbeidstakere som oppebærer en delvis uførepensjon finansiert av arbeidsgiver. Dette gjelder også de som på grunn av særaldersgrense har fått omregnet uførepensjonen til alderspensjon ved nådd aldersgrense.

Se § 8, [andre og tredje ledd](#), vedrørende de som får utbetalt ytelser fra folketrygden.

Arbeidstakeren må oppfylle opptjeningskravene i § 4.

Vilkårene i § 3 gjelder ikke for pensjon beregnet etter reglene i § 5, tredje ledd for dem som fyller kravet om 10 års medlemskap i pensjonsordningen etter fylte 50 år, jf. § 2, annet ledd.

§ 5 Pensjonens sammensetning

Fra 62 til 67 år består AFP av grunnpensjon, tilleggspensjon/sært tillegg og et AFP-tillegg som utgjør kr 20 400 pr. år, samt eventuelt et tillegg for forsørget ektefelle. Full pensjon, før AFP-tillegget, tilsvarer ugradert uførepensjon som pensjonisten ville fått beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft. Det gis ikke poengtillegg etter § 7-3 nr. 3 i tidligere lov 17.06.1966 nr. 12 om folketrygd. Det skal heller ikke tas hensyn til en avdød ektefelles poengopptjening eller trygdetid. Forsørgingstillegg ytes etter reglene for alderspensjon i folketrygdloven § 3-24, men slik at det bare ytes tillegg for forsørging av ektefelle som er 60 år eller eldre.

Pensjonen kan ikke overstige 70 % av tidligere pensjongivende inntekt i folketrygden på årsbasis ved fratredelsen, jf. forskrift av 30.11.2010 nr. 10493 om kombinasjon av avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og arbeidsinntekt (pensjongivende inntekt) § 3.

Fra den første i måneden etter fylte 65 år beregnes AFP etter reglene i pensjonsordningen dersom vilkårene for dette i § 2, annet ledd er til stede og dersom det gir en høyere utbetaling enn etter § 5, første ledd.

§ 8 Virkningstidspunkt mv.

AFP kan tidligst ytes fra og med kalendermåneden etter at pensjonsalder iht. § 2 er nådd og vedkommende har satt fram krav om ytelser. Pensjon kan dog først iverksettes fra lønnsopphør. Det kan gis etterbetaling for inntil 3 kalendermåneder før den måned kravet ble satt fram, forutsatt at vilkårene ellers var oppfylt.

Dersom vedkommende mottar arbeidsavklaringspenger, ~~foreløpig uførepensjon, uføretrygdpensjon~~ eller etterlattepensjon fra folketrygden, inntreer retten til AFP tidligst fra og med kalendermåneden etter den kalendermåned ytelser som nevnt falt bort. Retten til AFP faller bort fra og med den kalendermåned vedkommende mottar slike ytelser fra folketrygden. Denne begrensning gjelder likevel ikke for AFP beregnet etter reglene i pensjonsordningen, jf. § 5, tredje ledd.

Det kan heller ikke tas ut avtalefestet pensjon samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis avtalefestet pensjon. Det kan heller ikke ytes avtalefestet pensjon etter denne ordningen til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

Retten til AFP faller bort fra og med kalendermåneden etter at vedkommende fyller 67 år.

Med arbeidsgivers samtykke kan arbeidstakere ta ut delpensjon.

Vedlegg 5 Vedtekter for tjenstepensjonsordning – TPO

§ 4-5 Nedgang i pensjonsgrunnlag

Når et medlem har hatt høyere pensjonsgrunnlag enn på pensjoneringstidspunktet og dette ikke skyldes en alminnelig lønnsregulering, skal det høyere grunnlag gjelde for tiden før grunnlaget gikk ned, og det lavere grunnlag for resten av medlemstiden. Ved eventuell deltidsstilling er det pensjonsgrunnlaget ved full stilling som er avgjørende for sammenligningen.

I tariffavtale mellom KS og arbeidstakerorganisasjonene fastsettes hvor lenge man må ha hatt det høyere grunnlag, jf. HTA kap. 2 pkt. 2.3.3. Minstegrensen legges til grunn selv om ikke forsikringstaker følger nevnte tariffavtale.

Denne paragrafen gjelder ikke ved beregning av ~~atferings-/midlertidig uførepensjon~~ og uførepensjon etter kapittel 8.

Kap. 7 Alderspensjon

§ 7-1 Vilkår for alderspensjon

Fratrer et medlem helt eller delvis, og stillingsreduksjonen utgjør minst 10 % av full stilling, har det rett til alderspensjon beregnet etter § 7-4 a) til e) dersom

- 1^a aldersgrensen er nådd eller
- 2^a sum av alder og medlemstid er minst 85 år og det ikke er mer enn 3 år igjen til aldersgrensen eller
- 3^a medlemmet har fylt 67 år eller
- 4^a medlemmet har fylt 65 år og har minst 10 års medlemstid etter fylte 50 år eller
- 5^a medlemmet har fylt 65 år og fyller vilkårene i § 4 i vedtektene for avtalefestet pensjon (AFP) i KS'

tariffområde eller tilsvarende krav i andre AFP-vedtekter som måtte gjelde for vedkommende eller 6 medlemmet fratradte før fylte 65 år, fylte vilkårene for avtalefestet pensjon ved fratreden og har nå fylt 65 år.

AlderspPensjon etter 1. ledd nummer 4, 5 og 6 er avtalefestet pensjon som er beregnet etter reglene for alderspensjon i tjenstepensjonsordningen. Avtalefestet pensjon kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter 1. ledd nummer 4, 5 og 6. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter 1. ledd nummer 4, 5 og 6 til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

Stillingsreduksjonen regnes med utgangspunkt i stillingsprosent ved utløpet av siste kvartal før fratreden.

Medlemmer og andre arbeidstakere ansatt hos arbeidsgiver tilsluttet TPO har rett til alderspensjon etter § 7-4 f) dersom de er omfattet av tariffavtale om AFP, og fyller kravene i pkt.nummer 5 eller 6 ovenfor.

§ 8-2 Beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets medlemstid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av

- a. 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
- b. 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
- c. 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet. Det samme gjelder når medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav a og ikke lenger har rett til arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Dersom medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d første punktum, skal pensjonen likevel beregnes etter første ledd i paragrafen her, jf. tredje til sjuende ledd.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel 4, unntatt bestemmelsene i § 4-3 om gjennomsnittlig stillingsprosent. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er medlemstiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes medlemstid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig medlemstid), men ikke ut over 67 år.

Det medregnes ikke framtidig medlemstid dersom pensjonen er innvilget etter § 8-1 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom medlemstiden og den medlemstid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full medlemstid.

§ 8-5 Utbetaling av midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter døds måneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-18, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptre på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-910 tredje ledd (hvilende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter bestemmelsene her i samme tidsrom. Medlemmet må gi forsikringsgiver melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

§ 13-2 Premiebetaling

1 Premie

Pensjonsrettighetene skal i sin helhet være forsikringsmessig dekket i et forsikrings-selskap eller en pensjonskasse, jf. HTA pkt. 2.1.6. Rettighetene skal være forsikringsmessig dekket ved at det innbetales en årlig premie for den del av pensjonsytelsene som er forsikringsbare og en engangspremie når forsikringstilfellet inntre for de ytelser som ikke lar seg forsikringsteknisk beregne før forsikringstilfellet inntre, benevnt ikke-forsikringsbare ytelser.

Den ordinære årspremie skal utjevnes i den enkelte forsikringsgivers fellesordning, basert på pensjonsgrunnlaget. Engangspremier ved pensjonstilfellets inntreden, skal utjevnes i forsikringsgivers fellesordning i forhold til pensjonsgrunnlaget. Premie for lønns- og G-regulering skal utjevnes i en fellesordning i forhold til premiereserven. Administrasjonstillegget i premien skal utjevnes i en fellesordning i forhold til pensjonsgrunnlaget.

Forsikringsgivers fellesordning for utjevning av alle premieelementene skal utgjøres av samtlige kommunekunder og bedriftskunder eller av fylkeskommunekunder. [Med partenes samtykke kan forsikringsgiver skille ut bedriftskunder organisert som egne juridiske subjekter, som sysselsetter arbeidstakere med aldersgrense 60 år, i en egen utjevningsordning.](#)

Egne pensjonskasser skal utjevne premieelementene innen sitt dekningsområde.

Premien betales for den tid medlemmet oppebærer lønn for stillingen, eller hvor arbeidsgiver forskutterer sykepenger, omsorgspenger, fødselspenger, svangerskapspenger eller adopsjonspenger i henhold til lov om folketrygd.

Pensjonskontoret kan i tillegg innvilge premiefritak (også med tilbakevirkende kraft) i tilfeller der arbeidstakere mottar sykepenger, omsorgspenger, opplæringspenger, pleiepenger, fødselspenger, svangerskaps- og adopsjonspenger fra folketrygden.

Ved etterinnmelding kan det innkreves en særskilt beregnet forsikringsteknisk engangspremie for den periode etterinnmeldingen gjelder. Det samme gjelder ved andre endringer i medlemskapet tilbake i

tid. Krav på forsikringsteknisk beregnet premie forfaller på det tidspunkt etterinnmelding foretas.

2 Premie ved redusert lønn/permisjon

I den tid medlemmet på grunn av permisjon, redusert arbeidstid eller andre forhold i tjenesten – herunder delvis arbeidsuførhet – oppbærer bare en del av lønnen, betales premie (arbeidsgivers andel og medlemsinnskudd) bare av denne del. Under pliktig militærtjeneste eller siviltjeneste med delvis lønn betales arbeidsgiverens andel ut fra full lønn.

Ved permisjon uten lønn i kortere tid enn én måned betales full premie. Ved lengre permisjon uten lønn stopper premiebetalingen.

Ved permisjon med lønn skal de likevel meldes ut hvis de er innmeldt i full stilling via en annen arbeidsgiver. Ved deltidstilling hos annen arbeidsgiver skal samlet stilling begrenses til 100 %.

3 Trekk av medlemsinnskudd

Forsikringstakeren er ansvarlig for at medlemsinnskuddet blir trukket fra før lønnen blir betalt. Medlemmet anses å ha betalt medlemsinnskuddet når det har fått utbetalt lønn eller trygdeytelser som nevnt, med fradrag av pliktig medlemsinnskudd. Medlemsinnskudd som er trukket for et kvartal skal tilbakebetales dersom medlemmet utmeldes med tilbakevirkende kraft.

4 Premieforfall – mislighold

Arbeidsgiver betaler premien til forsikringsgiver. Premien forfaller til betaling med en forholdsmessig andel, første gang ved inngangen til det kvartal avtale om deltakelse i fellesordningen, eller individuell TPO, etter forsikringsvirksomhetsloven § 10-5 er inngått, og deretter forskuddsvis hvert kvartal. Det kan avtales andre forfallstidspunkter.

Dersom premien ikke betales ved forfall, skal forsikringsgiver sende nytt premievarsel med 14 dagers frist. Slikt varsel skal umiddelbart meddeles sekretariatet, jf. § 16-2. Betales ikke premien innen denne fristen, bortfaller forsikringsgivers ansvar, jf. forsikringsavtaleloven § 14-2 og forsikringsvirksomhetsloven § 10-9. Medlemmene skal i så fall varsles individuelt ved skriftlig melding. For det enkelte medlem opphører forsikringen tidligst en måned etter at slikt varsel er gitt, eller medlemmet på annen måte er kjent med forholdet, jf. forsikringsavtaleloven § 19-6 annet ledd.

VEDLEGG 3 – HTA kapittel 3, 4 og 5 samt vedlegg 1 og 6 til HTA

KS' forslag til endringer fremkommer i **fet kursiv** og gjennomstreket tekst. Kommentarer er merket med understrek og er ikke en del av den endelige tariff-teksten.

Kapittel 3 Generelle lønns- og stillingsbestemmelser

3.2 Lokal lønnspolitikk

Hovedtariffavtalens lønssystem forutsetter at det utarbeides en lokal lønnspolitikk som må gjøres kjent for alle ansatte, slik at det skapes forutsigbarhet og mulighet for den ansatte til å innrette seg i henhold til lønnspolitikken.

Arbeidsgiver tar initiativ til regelmessig revidering av den lokale lønnspolitikken, for å sikre at det er sammenheng med kommunens/fylkeskommunens/virksomhetens mål.

Den lokale lønnspolitikken og kriterier for lokale lønnstillegg utformes etter drøftinger med de ansattes organisasjoner. **Det skal tilstrebes enighet om kriteriene.**

Det forutsettes at lønn benyttes som et personalpolitisk virkemiddel. Lønnspolitikken skal bl.a. bidra til å:

- Motivere til kompetanseutvikling
- Motivere til mer heltid
- Beholde, utvikle og rekruttere
- Sikre kvalitativt gode tjenester
- **Fremme og ivareta likestilling mellom kjønnene**

Den lokale lønnspolitikken skal:

- utformes og virke slik at kvinner og menn likebehandles i vurdering av lønn og avansement.
- ~~Lønnspolitikken skal~~ legge til rette for faglige karriereveier og avansementsmuligheter, ~~og vise hvordan ønsket og tilegnet kompetanse gir lønsmessig uttelling.~~
- ~~angi~~ kriterier for innplassering i **eventuelle** avansementsstillinger ~~fastsettes som en del av den lokale lønnspolitikken.~~
- ~~Det skal være~~ **etablere** en naturlig sammenheng mellom arbeidstakerens kompetanse, kompetanseutvikling og lønnsutvikling.
- vise hvordan ønsket og tilegnet kompetanse gir lønsmessig uttelling.

Arbeidstakere i foreldrepermisjoner og andre lønnede permisjoner omfattes av lokale forhandlinger.

3.3 Kompetanse - læring og utvikling

2. ledd:

For å sikre og utvikle virksomhetens generelle og spesielle kompetanse er det viktig å vurdere den enkelte ansattes formal- og realkompetanse, og stimulere til faglig refleksjon, **og tilrettelegge for** kompetansedeling og andre kompetansehevede tiltak.

3. ledd:

Det er viktig at arbeidstakerne motiveres til å øke sine kunnskaper og styrke sin kompetanse, samt at kommunene/fylkeskommunene legger stor vekt på målrettet og planmessig opplæring og utvikling av sine arbeidstakere gjennom interne og/eller eksterne tilbud. **Det må legges til rette for arbeidsplassbasert opplæring.** Arbeidsgiver og den enkelte arbeidstaker har hver for seg og i fellesskap et ansvar for å ivareta kompetanseutviklingen.

3.4.0 Innledende merknader og stillingskoder for ledere

1. Lederstrukturen fastsettes lokalt.
2. Lønnsfastsettelse for ledere skjer lokalt gjennom vurdering ved tilsetting og på grunnlag av bestemmelsene i Hovedtariffavtalen.
3. Partene lokalt skal avtale hvilke lederstillinger som omfattes av pkt. 3.4.2 **og 3.4.3.** Ved uenighet avgjør kommunen/fylkeskommunen/virksomheten innplasseringen i tråd med vedtatt organisasjonsstruktur.
4. ~~Ved lønnsfastsettelsen tas det hensyn til kommunens, fylkeskommunens, virksomhetens og bedriftens totale situasjon.~~ **Forhandlingene gjennomføres innenfor en økonomisk ramme som tar hensyn til kommuneøkonomien, kommunens, fylkeskommunens, virksomhetens og bedriftens totale situasjon, herunder økonomi og krav til effektivitet, samt lønnsutviklingen i KS-området og andre sammenlignbare tariffområder.**
5. For ledere som får sin lønn fastsatt etter kap. 3, pkt. 3.4, skal følgende stillingskodene ~~er i vedlegg 1~~ benyttes.:

Tabellen med stillingskoder i kap. 3.4 flyttes til vedlegg 1

3.4.2 ~~Lederavlønning – virksomhetsleder~~ ~~Andre ledere~~ ~~avlønning~~

Lønn til ledere som i sin stilling innehar ~~et selvstendig~~ delegert budsjett-, økonomi- og personalansvar, fastsettes etter forhandlinger lokalt.

3.4.3 Lederavlønning – leder

Ny, utvidet lederlønnbestemmelse

Lønn til ledere som i sin stilling innehar delegert budsjett-, økonomi- eller personalansvar, fastsettes etter forhandlinger lokalt.

3.4.4. Forhandlingsbestemmelser og tvisteløsning

Ny overskrift og nummerering,
ellers uendret

Forhandlingene gjennomføres en gang pr. år. Det kan ved forhandlinger avtales at hele eller deler av lønnsfastsettelsen foretas av arbeidsgiver. Virkningsdato for lønnsendringer er 1.5 med mindre partene lokalt kommer til enighet om annen dato for iverksetting. Forhandlinger etter denne bestemmelsen bør gjennomføres i tidsrommet mellom 01.05 og 01.10 hvert år.

Grunnlaget for forhandlingene er blant annet ett eller flere av følgende kriterier:

- Endret ansvarsområde
- Oppnådde resultater i forhold til virksomhetens mål
- Utøvelse av lederskap
- Betydelige organisatoriske endringer
- Behov for å beholde kvalifisert arbeidskraft

Oppnås ikke enighet, avgjøres tvisten ved lokal nemnd eller pendelvoldgift, jf. Hovedavtalen del A § 6-2. Lønnstvister bør være avgjort innen 2 måneder etter gjennomførte forhandlinger. Bestemmelsen om anke gjelder ikke når det er avtalt at lønnen fastsettes av arbeidsgiver.

Ved behov kan partene oppta forhandlinger i tillegg til de årlige lønnsforhandlingene. Kommer partene ikke til enighet, kan tvisten ikke ankes. Arbeidsgivers siste tilbud skal da vedtas.

3.4.35 Endring i nummerering og tilpasning til ny 3.4.3
3.4.1, ~~og~~ 3.4.2 **og 3.4.3** erstatter øvrige forhandlingsbestemmelser i Hovedtariffavtalen for berørte stillinger. Ledere omfattet av 3.4.1, ~~og~~ 3.4.2 **og 3.4.3** skal normalt være sikret en årlig lønnsutvikling.

3.4.46 Kun endring i nummerering
Den enkelte kommune/fylkeskommune/bedrift fører oversikt over hvilke stillinger som omfattes av dette kapittel og utarbeider årlig statistisk materiale over lønnsnivå og lønnsutvikling.

Kapittel 4 Sentrale lønns- og stillingsbestemmelser

Sentrale lønns- og stillingsbestemmelser består av kapittel 4A, 4B og 4C, og inneholder de ulike stillingsgruppenes garantilønn ved 0 års lønnsansiennitet, lønnstillegg på bakgrunn av fastsatt ansiennitet, lokale forhandlingsbestemmelser, innledende merknader og stillingskoder med hovedbenevnelse.

4.0 Innledende merknader

hentet fra «Innledende merknader»
i hhv. 4B og 4C

1. Lønnsfastsettelsen lokalt skjer gjennom vurdering ved tilsetning og på grunnlag av bestemmelsene i Hovedtariffavtalen. For ansatte i undervisningsstillinger skal lønnsfastsettelse og innplassering i stillingskode skje i samsvar med kompetanselønnsystemet, **jf. i vedlegg 1 og 6** til HTA.
2. Lønnsansiennitet fastsettes ved tilsetning, jf. kap. 1 § 12.
3. Ved lønnsfastsettelsen skal det bl.a. tas hensyn til stillingens kompleksitet, og den enkelte ansattes kompetanse, ansvar, innsats og resultatoppnåelse.
4. Det skal være en naturlig sammenheng mellom arbeidstakerens real- og formalkompetanse, kompetanseutvikling og lønnsutvikling.
5. Ledere som er tildelt vesentlige arbeidsgiverfunksjoner, skal avlønnes høyere enn dem de er satt til å lede. Unntak for ordningen er i de tilfeller underordnede har særskilt avlønning pga. spesiell kompetanse/spisskompetanse, **avlønning i henhold til HTAs vedlegg 6**, retrettstilling/**omplussing** eller andre særskilte forhold.
6. Stillingskoder med hovedbenevnelse **framgår av**. ~~Se for øvrig vedlegg 1 til HTA.~~

4.1 Garantilønn og lønnstillegg for ansiennitet

Ny tabell kommer

~~Kapittel 4.2-A Forhandlingsbestemmelser~~

~~Forhandlingsbestemmelsene i kap. 4 A gjelder stillinger i kap. 4 B og 4 C.~~

~~4.2A.1 – Lokale forhandlinger~~

Kun endring i

~~4.2A.2 - Særskilte forhandlinger~~

nummereringen

~~4.2A.3 - Beholde og rekruttere arbeidstakere~~

~~4.2A.4 - Kompetanse~~

Det innføres to nye stillingskoder knyttet til ny stillingsgruppe for fagarbeiderstilling med krav om ytterligere ett års relevant fagskoleutdanning (minimum 60 fagskolepoeng):

7718 Fagarbeider med fagskoleutdanning

7719 Fagarbeider med fagskoleutdanning (med særaldersgrense).

Aktuelle rapporteringsbenevnelse til denne koden:

- Hjelpepleier med fagskole
- Helsefagarbeider med fagskole
- Brannkonstabel med fagskole

Det innføres ny merknad til stillingskode 6709 Barnehagelærer:

Brukes også for barnehagelærer uten godkjent utdanning (på dispensasjon).

Kapittel 5 Lokale lønns- og stillingsbestemmelser

Pkt. 5.1 – Tabell med stillingskoder i kap. 5 flyttes til vedlegg 1

Det innføres ny rapporteringsbenevnelse til 8530 Rådgiver:

Pedagogisk-psykologisk rådgiver

5.2 Årlig lønnsforhandling

Forhandlinger etter denne bestemmelsen bør gjennomføres i tidsrommet mellom 01.05. og 01.10. hvert år.

Forhandlingene gjennomføres innenfor en økonomisk ramme som tar hensyn til kommuneøkonomien, kommunen, fylkeskommunen, virksomhetens og bedriftens totale situasjon, herunder økonomi og krav til effektivitet samt lønnsutviklingen i KS-området og andre sammenlignbare tariffområder.

~~Ved lønnsregulering for disse stillingene tas det hensyn til lønnsutviklingen i tariffområdet, kommunens/fylkeskommunens/bedriftens totale situasjon, herunder økonomi og krav til effektivitet.~~

Ved forhandlinger kan det avtales både generelle og individuelle tillegg samt avtales at hele eller deler av lønnsreguleringen fordeles av arbeidsgiver.

Virkningsdato for lønnsendringer er 1.5. med mindre partene lokalt kommer til enighet om annen dato for iverksetting.

Vedlegg 1 til HTA – Stillingskoder med hovedbenevnelse, rapporteringsbenevnelser/avansementsstillinger, **stillingsgruppe og merknader**

KS' forslag til endringer fremkommer i **fet kursiv**. Kommentarer er merket med understrek og er ikke en del av den endelige tariff-teksten.

KS har gjennom dette forslaget til endringer i lønnskapitlene og vedlegg 1 og 6 til HTA søkt å fremlegge en helhetlig løsning, som balanserer forhandlings sammenslutningenes krav og KS' behov for endringer. KS tar derfor et særskilt forbehold om nye og endrede krav til lønnskapitlene og vedlegg 1 og 6.

Oversikten over stillingskoder med hovedbenevnelse nedenfor er sortert etter kapittel i Hovedtariffavtalen og viser rapporteringsbenevnelser, avansementsstillinger, stillingsgruppe og merknader.

Andre rapporteringsbenevnelser kan benyttes lokalt.

Stillingskoder for ledere i kapittel 3

Stillingskoder med hovedbenevnelse	Rapporteringsbenevnelser	Merknader
9430 <i>Øverste administrative leder</i>	<i>Rådmann</i> <i>Fylkesrådmann</i>	
9440 <i>Kommunalsjef</i>	<i>Ass. rådmann</i> <i>Kommunalsjef</i> <i>Leder</i>	<i>Leder i kap. 3.4.1</i>
9450 ~~Øverste administrative leder~~		
9451 <i>Leder/Virksomhetsleder</i>	<i>Leder</i> <i>Virksomhetsleder</i>	<i>Leder i kap. 3.4.2</i>
9454 <i>Leder</i>	<i>Avdelingsleder</i> <i>Leder</i>	<i>Leder i kap. 3.4.3</i>
9951 <i>Rektor/Virksomhetsleder</i>	<i>Rektor</i> <i>Virksomhetsleder</i>	<i>Skoleleder i kap. 3.4.2</i>
9954 <i>Assisterende rektor/</i> <i>Avdelingsleder/</i> <i>Undervisningsinspektør/Fagleder</i>	<i>Assisterende rektor</i> <i>Avdelingsleder</i> <i>Undervisningsinspektør</i> <i>Fagleder</i>	<i>Skoleleder i kap. 3.4.3</i>

Stillingskoder i kapittel 4

Opplistingen er ikke til hinder for at også øvrige rapporteringsbenevnelser tilknyttes romertall I som avansementsstilling.

Stillingskoder med hovedbenevnelse		Rapporteringsbenevnelser Avansementsstillinger	Fra 01.05.2016-31.07.2017 Stillingsgruppe. Merknader	Fra 01.08.2017-30.04.2018 Stillingsgruppe. Merknader
7962	Adjunkt	Adjunkt I		Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng) Merknad: For tilsatte i undervisningsstilling med godkjent faglig og pedagogisk utdanning
7963	Adjunkt (med tilleggsutdanning)	Adjunkt I (med tilleggsutdanning)		Gruppe 2 Adjunkt med tilleggsutdanning og Stilling med krav om 5-årig U/H-utdanning (min. 300 st.poeng) Merknad: For tilsatte i undervisningsstilling med godkjent faglig og pedagogisk utdanning
7352	Ambulansesjåfør	Ambulansesjåfør I	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6014	Arbeider	Arbeider I Badebetjent Feier	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6671	Arbeidsterapeut	Arbeidsterapeut I Aktivitetsleder	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6572	Assistent	Assistent I Assistent (barnehage) Assistent (SFO/skole) Bud Kokke- medarbeider Internatassistent	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6709	Barnehagelærer	Barnehagelærer I	Stilling med krav om høgskoleutdanning Merknad: Brukes også for barnehagelærer uten godkjent utdanning (på dispensasjon)	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng) Merknad: Brukes også for barnehagelærer uten godkjent utdanning (på dispensasjon)
7024	Barnepleier	Barnepleier I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling

6508	Barnevern- pedagog	Barnevern- pedagog I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7026	Bibliotekar	Bibliotekar I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7237	Brannkonstabel	Brannkonstabel I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7495	Distriktsmusiker	Distriktsmusiker I	Merknad: Stilling med krav om formell utdanning i musikk, dans, drama eller andre relevante kulturfag tilsvarende 3, 4, 5 eller 6 år lønnes som hhv. lærer, adjunkt, adjunkt med tilleggsutdanning, lektor eller lektor med tilleggsutdanning.	Merknad: Stilling med krav om formell utdanning i musikk, dans, drama eller andre relevante kulturfag tilsvarende 3, 4, 5 eller 6 år lønnes som hhv. lærer, adjunkt, adjunkt med tilleggsutdanning, lektor eller lektor med tilleggsutdanning.
6517	Ergoterapeut	Ergoterapeut I Ledende ergoterapeut	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7517	Fagarbeider	Håndverksmester Fagarbeider I Aktivitør Barne- og ungdomsarbeider Frisør Elektriker Kontorfag- arbeider Kokk Omsorgsarbeider	Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
6986	Fagarbeider (med særaldersgrense)	Fagarbeider I (med særaldersgrense) Feier Renholdsoperatør	Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7716	Fagarbeider med spesialutdanning	Spesial- fagarbeider	Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7718	Fagarbeider med fagskole- utdanning (ny kode fra 01.08.2017)			Gruppe 1 Stilling med krav om fagbrev og 1-årig fagskoleutdanning (min. 60 fagskolepoeng)
7719	Fagarbeider med fagskole- utdanning (med særaldersgrense) (ny kode fra 01.08.2017)	Hjelpepleier med fagskoleutd. Helsefagarbeider med fagskoleutd. Brannkonstabel med fagskoleutd.		Gruppe 1 Stilling med krav om fagbrev og 1-årig fagskoleutdanning (min. 60 fagskolepoeng)

6910	Fotterapeut	Fotterapeut I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7066	Fysioterapeut	Fysioterapeut I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7520	Førstesekretær	Førstesekretær I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7199	Helsesekretær	Helsesekretær I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
6185	Helsesøster	Helsesøster I	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng)
7076	Hjelpepleier	Hjelpepleier I Miljøarbeider Helsefagarbeider	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
6190	Hjemmehjelp	Hjemmehjelp I Husmorvikar	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
7592	Klinisk barnevern- pedagog	Klinisk barnevern- pedagog I	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng) eller tilsvarende
7619	Klinisk sosionom	Klinisk sosionom I	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng) eller tilsvarende
7714	Klinisk spesialist i sykepleie	Klinisk spesialist i sykepleie I	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng) eller tilsvarende
7713	Klinisk vernepleier	Klinisk vernepleier I	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng) eller tilsvarende
6559	Konsulent	Konsulent I Førstekonsulent	Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling Merknad: Konsulent i stilling med krav om høgskoleutdanning: Stilling med krav om høgskoleutdanning	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling Merknad: Konsulent i stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning: Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7196	Kontor- medarbeider	Kontor- medarbeider I Fullmektig	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning

6221	Kontrollør/ inspektør	Kontrollør/ inspektør I Branninspektør	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
7715	Kostøkonom	Kostøkonom I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7965	Lektor	Lektor I		Gruppe 2 Lektor og Stilling med krav om mastergrad Merknad: <i>For tilsatte i undervisnings- stilling med godkjent faglig og pedagogisk utdanning og godkjent mastergrad/ hovedfagseksamen/videre- utdanning på hovedfags-/ mastergradsnivå tilsvarende minst 300 studiepoeng.</i>
7966	Lektor (med tilleggsutdanning)	Lektor I (med tilleggsutdanning)		Gruppe 2 Lektor med tilleggsutdanning Merknad: <i>For tilsatte i undervisnings- stilling med godkjent faglig og pedagogisk utdanning og godkjent mastergrad/ hovedfagseksamen tilsvarende minst 360 studiepoeng.</i>
7960	Lærer (uten godkjent utdanning)	Lærer I (uten godkjent utdanning)		Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling Merknad: <i>Tilsatte i undervisnings- stilling uten pedagogisk utdanning, men som fyller de faglige kravene til utdanning og har fag som er med i læreplanen i vedkommende skoleslag, ved midlertidig eller fast stilling på vilkår eller vikartjeneste, innplasseres i stillingskode 7960 og får minstelønn som om vedkommende hadde fullført utdanningen i sin helhet. Andre uten godkjent utdanning som tilsettes i undervisningsstilling, innplasseres i stillingskode 7960 og avlønnes minimum som fagarbeider.</i>

7961	Lærer	Lærer I		Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng) Merknad: For tilsatte i undervisningsstilling med godkjent faglig og pedagogisk utdanning.
6293	Maskinist	Maskinist I	Merknad: Maskinister med høgskoleutdanning eller tilsvarende innplasseres i stillingskode 6293 Maskinist med minstelønn for «Stilling med krav om høgskoleutdanning»	Merknad: Maskinister med 3-årig U/H-utdanning eller tilsvarende innplasseres i stillingskode 6293 Maskinist med minstelønn for «Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)».
6675	Miljøterapeut	Miljøterapeut I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
6684	Miljøveileder/ -konsulent	Miljøveileder/ -konsulent	Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling Merknad: Miljøveileder i stilling med krav om høgskoleutdanning: Stilling med krav om høgskoleutdanning	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling Merknad: Miljøveileder i stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning: Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
6816	Musikk- og kultur- medarbeider	Musikk- og kultur- medarbeider I Instruktør Musiker	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6814	Musikk- og kulturskolelærer	Musikk- og kulturskolelærer I Musikkterapeut	Merknad: Stilling med krav om formell utdanning i musikk, dans, drama eller andre relevante kulturfag tilsvarende 3, 4, 5 eller 6 år lønnes som hhv. lærer, adjunkt, adjunkt med tilleggsutdanning, lektor eller lektor med tilleggsutdanning	Merknad: Stilling med krav om formell utdanning i musikk, dans, drama eller andre relevante kulturfag tilsvarende 3, 4, 5 eller 6 år lønnes som hhv. lærer, adjunkt, adjunkt med tilleggsutdanning, lektor eller lektor med tilleggsutdanning
7637	Pedagogisk leder	Pedagogisk leder I	Stilling med krav om høgskoleutdanning Merknad: Pedagogisk leder skal lokalt avlønnes høyere enn utregnet laveste årslønn for stillingskode 6709 Barnehagelærer	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng) Merknad: Pedagogisk leder skal lokalt avlønnes høyere enn utregnet laveste årslønn for stillingskode 6709 Barnehagelærer

7249	Pedagogisk-psykologisk rådgiver	Pedagogisk-psykologisk rådgiver I		Gruppe 2
6583	Pleiemedarbeider	Pleiemedarbeider I	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
7210	Renholder	Renholder I	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
7531	Saksbehandler	Saksbehandler I	Merknad: Saksbehandler i stilling med krav om høgskoleutdanning: Stilling med krav om høgskoleutdanning	Merknad: Saksbehandler i stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning: Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
6863	Sekretær	Sekretær I	Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling / tilsvarende fagarbeiderstilling
6912	Service-medarbeider	Service-medarbeider I Betjent Driftsoperatør Kasserer/ billettselger Kinomaskinist Klubbarbeider Spesialarbeider Tolk Trafikkbetjent Vakt	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6883	Sjåfør	Sjåfør I Rutebilsjåfør	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
7168	Sosialkurator	Sosialkurator I Sosialkonsulent	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7534	Sosionom	Sosionom I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7617	Spesial-fysioterapeut	Spesial-fysioterapeut I	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng)
7681	Spesial-hjelpepleier	Spesialhjelpepleier I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7522	Spesialpedagog	Spesialpedagog I Logoped	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng)

7523	Spesialsykepleier	Spesialsykepleier I Fagutviklings- sykepleier Geriatrisk sykepleier Onkologisk sykepleier Psykiatrisk sykepleier Klinisk spesialist i spesialsykepleie	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng)
7712	Stillinger med krav om mastergrad	Logoped med mastergrad Musikterapeut med mastergrad		Gruppe 2 Lektor og Stilling med krav om mastergrad (min. 300 st.poeng)
7174	Sykepleier	Sykepleier I Bedriftssykepleier Fagutviklings- sykepleier Hjemme- sykepleier Hygiene- sykepleier	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7100	Tannhelse- sekretær	Tannhelse- sekretær I	Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling	Gruppe 1 Fagarbeiderstilling/ tilsvarende fagarbeiderstilling
7175	Tannpleier	Tannpleier I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)
7177	Tekniker	Tekniker I Driftsleder Driftstekniker	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
7710	Tverrfaglig spesialutdanning med høgskole	Spesialbarnevern- pedagog Spesial- ergoterapeut Spesialsosionom Spesial- vernepleier	Stilling med krav om høgskoleutdanning med ytterligere spesialutdanning	Gruppe 2 Adjunkt og Stilling med krav om 4-årig U/H-utdanning (min. 240 st.poeng)
6541	Vaktmester	Vaktmester I	Stilling uten særskilt krav til utdanning	Gruppe 1 Stilling uten særskilt krav til utdanning
6455	Vernepleier	Vernepleier I	Stilling med krav om høgskoleutdanning	Gruppe 2 Lærer og Stilling med krav om 3-årig U/H-utdanning (min. 180 st.poeng)

Stillingskoder for arbeidsleder/formann, leder og fagleder i kapittel 4 B

Plasseringen av rapporteringsbenevnelse for ledere i denne oversikten er ikke til hinder for andre forbindelser mellom rapporteringsbenevnelse og stillingskode for ledere, når dette ut fra lokal organisering er mer hensiktsmessig.

Stillingskoder med hovedbenevnelse		Rapporteringsbenevnelser	Merknader
7003	Arbeidsleder/formann	Arbeidsleder Bademester/-bestyrer Brannformann Brannmester Daglig leder SFO Feierformann Formann (med særaldersgrense) Husøkonom Kantinebestyrer Klubbleder Oppsynsmann Overbrann-/brannmester Overbrannmester med utrykningsplikt Teknisk leder Underbrannmester	
7451	Ledere	Assisterende styrer Avdelingsleder Avdelingsleder (med særaldersgrense) Avdelingssykepleier Daglig leder SFO Driftsleder Fagleder Kjøkkensjef Klubbleder Kommuneergoterapeut Kommunefysioterapeut Kontorleder Ledende helsesøster Leder Oversykepleier Prosjektleder Rektor musikk- og kulturskole Seksjonsleder Sjefergoterapeut Sjefeffysioterapeut Sjefsykepleier Soneleder Sosialleder Styrer	
7453	Fagleder	Som for 7451 etter lokal vurdering	
7951	Rektor/Leder	Assisterende rektor Rektor	
7954	Assisterende rektor/ Avdelingsleder/ Undervisnings- inspektør/ Fagleder	Assisterende rektor Avdelingsleder Inspektør Fagleder	

Lærlinger, utdanningsstillinger o.l.

Stillingskoder med hovedbenevnelse		Rapporteringsbenevnelse	Merknader
7666	Lærling		Merknad: Avlønning iht. HTA kap. 6.
7711	Utdanningsstillinger m.m.	Fysioterapeut i turnusåret Unge arbeidstakere	Merknad: Fysioterapeut i turnusåret avlønnes med minimum 90 prosent av minstelønn for stilling med krav om høgskoleutdanning (0 års lønnsansiennitet). Arbeidstakere yngre enn 16 år avlønnes med 80 % av minstelønn for stilling uten krav til utdanning. Arbeidstakere fra 16 år til 18 år avlønnes med 90 % av minstelønn for stilling uten krav til utdanning.

Stillingskoder i kapittel 5

Stillingskoder med hovedbenevnelse		Rapporteringsbenevnelse	Merknader
8001	Advokat		
8535	Arkitekt		
8112	Spesialbibliotekar		
8084	Ingeniør		
8209	Jordmor		
8103	Konservator		
8527	Lege		
8392	Prest		
8470	Psykolog		
8564	Radiograf		
8530	Rådgiver	Pedagogisk-psykologisk rådgiver	Merknad: Etter 01.05.2008 forutsettes som hovedregel at arbeidstaker har høyere akademisk utdanning eller utdanning tilsvarende plassering i en av de øvrige stillingskodene i kap. 5. Unntak fra hovedregelen skal begrunnes skriftlig.
8301	Tannlege		
8533	Veterinær		

Utdanningsstillinger

Stillingskoder med hovedbenevnelse		Rapporteringsbenevnelse	Merknader
8711	Utdanningsstillinger m.m.		

Stillingskoder for ledere

Stillingskoder med hovedbenevnelse		Rapporteringsbenevnelse	Merknader
8451	Leder		Merknad: <i>Etter 01.05.2008 forutsettes som hovedregel at arbeidstaker har høyere akademisk utdanning eller utdanning tilsvarende plassering i en av de øvrige stillingskodene i kap. 5. Unntak fra hovedregelen skal begrunnes skriftlig.</i>

Vedlegg 6 til HTA – Undervisningspersonalets lønnsfastsettelse og innplassering i stillingskode

KS' forslag til endringer fremkommer i **fet kursiv** og ~~gjennomstrek~~et tekst. Kommentarer er merket med understrek og er ikke en del av den endelige tariff-teksten.

Øvrige bestemmelser videreføres uendret.

Merknader

Faglærere i yrkesfaglige *utdanningsprogram* studieretninger

Tilsatte i undervisningsstilling som har godkjent fagbrev, svennebrev eller annen yrkesfaglig utdanning i videregående opplæring, 2 års yrkesteoretisk utdanning ut over videregående skoles nivå og 4 års yrkespraksis etter fullført videregående opplæring og pedagogisk kompetanse (PPU) ~~med avlagt eksamen før 01.08.1999, innplasseres i stillingskode 7961 Lærer. Er pedagogisk kompetanse (PPU) tatt etter 01.08.1999, innplasseres i stillingskode 7962 Adjunkt.~~ **Tilsvarende gjelder for tilsatte i undervisningsstilling som har godkjent fagbrev, svennebrev eller annen yrkesfaglig utdanning i videregående opplæring, 4 års yrkespraksis etter fullført videregående opplæring og fullført 3-årig yrkesfaglærerutdanning.**

~~I tillegg til universitets- og høyskoleutdanning skal videreutdanning for faglærere i yrkesfaglige studieretninger tatt utenom universitets- og høyskolesystemet (f. eks. ett fagbrev i tillegg til det som gir tilsetningskompetanse) godkjennes som videreutdanning og gi grunnlag for innplassering i ny stillingskode. Ett ekstra fagbrev vurderes lik 60 studiepoeng.~~

Kompetansen faglærere i yrkesfaglige utdanningsprogram tilegner seg gjennom videreutdanning utenom universitets- og høyskoleutdanning er en viktig del av fylkeskommunenes kompetansebeholdning. Forhandlinger om endret lønn som følge av relevant videreutdanning føres av lokale parter i henhold til forhandlingsbestemmelsene i HTA kap. 4.